

Anna Rażny – szkic do portretu

Anna Rażny urodziła się 2 lutego 1944 roku w Batowicach pod Krakowem w rodzinie inteligenckiej o głębokiej tradycji patriotycznej i narodowej. Matka – Janina Rażna ze Skoczyńskich, nauczycielka języka polskiego i historii Polski – w czasie II wojny światowej prowadziła w domu rodzinnym w Batowicach kursy tajnego nauczania tych przedmiotów, włączając się w sztafetę pokoleń swej rodziny, zasłużonej dla Polski między innymi uczestnictwem w powstaniu styczniowym i budową kościoła pw. św. Józefa w Podgórzu w Krakowie. Ojciec do wybuchu II wojny światowej był oficerem kontrwywiadu (tzw. dwójki), uczestnikiem kampanii wrześniowej. Po ucieczce z niewoli sowieckiej, do której dostał się 17 września 1939 roku w Tarnopolu, i powrocie do domu był współorganizatorem Batalionów Chłopskich na obszarze podkrakowskim – w rejonie Mogiły. Po wojnie pracował wraz z żoną Janiną jako nauczyciel oraz kierownik Szkoły Podstawowej im. ks. Jana Długosza w Raciborowicach pod Krakowem, gdzie wspólnie organizowali miejscową społeczność na rzecz zachowania rodzimej tradycji kulturowej i patriotycznej. Jako bezpartyjny kierownik placówki oświatowej był szykanowany przez władze komunistyczne, a w trakcie ciężkiej choroby zmuszony do przejścia na emeryturę. Tradycję patriotycznego wychowania podjęły siostry Anny. Maria Rażna rozpoczęła pracę pedagogiczną jako następczyni Janiny i Stefana Rażnych w raciborowickiej szkole. Jadwiga – romanistka – została nauczycielką języka francuskiego w X Liceum Ogólnokształcącym im. Komisji Edukacji Narodowej w Krakowie, w którym między innymi nawiązała współpracę z liceami francuskiej Wandei, umożliwiając w ten sposób krakowskim licealistom bliższe poznanie okrutnego oblicza rewolucji francuskiej, a także – dzięki władzom tego regionu – pobyt na Światowych Dniach Młodzieży w Paryżu w 1997 roku.

Dzięki rodzicom Anna wraz z siostrami od dzieciństwa uczestniczyła w życiu patriotycznym podkrakowskich miejscowości, skoncentrowanym na zachowaniu tożsamości kulturowej (obyczajów, pieśni, strojów, języka), zagrożonej od lat pięćdziesiątych unicestwieniem poprzez budowę na tych terenach Nowej Huty jako miasta komunistycznego, niosącego miejscowej ludności wrogą cywilizację. To doświadczenie, jak również atmosfera domu rodzinnego wywarły duży wpływ na kierunek zainteresowań przyszłej rosjoznawczyni w czasie

nauki w VIII Liceum Ogólnokształcącym im. Królowej Wandy w Krakowie, którym okazał się język polski i historia. Po maturze zdanej w tym liceum w 1962 roku podjęła studia na filologii polskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego, gdzie zetknęła się z wybitnymi profesorami, podtrzymującymi tradycję uniwersytetu przedwojennego: Stanisławem Pigoniem (na początku lat sześćdziesiątych wykładał jeszcze jako profesor emerytowany), Kazimierzem Wyką, Tadeuszem Ulewiczem, Waławem Kubackim. Pod opieką naukową tego ostatniego napisała pracę magisterską *Pierwiastki romantyczne w poezji Jana Lechonia*, uzyskując tytuł magistra filologii polskiej. Jednocześnie podjęła studia na drugim fakultecie – filologii rosyjskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego. Wybór tego kierunku był świadomy i celowy: poznać Rosję, z którą związane są od wieków tragiczne dzieje Polski. Tutaj także miała szczęście do uczonych z prawdziwego zdarzenia – rusycystów, którzy mimo obowiązującej ideologii marksizmu-leninizmu umieli zachować wolność badacza – specjalisty w zakresie kultury rosyjskiej: Zygmunta Jakubowskiego, Ryszarda Łuźnego, Lucjana Suchanka. Dzięki nim krakowska rusycystyka w okresie PRL stanowiła kontynuację badań rosjoznawczych zapoczątkowanych na Uniwersytecie Jagiellońskim pod koniec XIX wieku przez Mariana Zdziechowskiego i prowadzonych w okresie międzywojennym przez Waławę Lednickiego. Ich istotą były studia nad kulturą rosyjską w jej złożonym kontekście: historycznym, cywilizacyjnym, filozoficznym, ideologicznym, religijnym, a nawet metafizycznym. Badania te wychodziły poza tradycyjną filologię, stając się podstawą do określania ich przedstawicieli mianem szkoły krakowskiej. Mistrzem Anny Rażny został Ryszard Łuźny – promotor jej pracy magisterskiej *Tematyka rosyjska w literaturze polskiego romantyzmu*, na podstawie której otrzymała tytuł magistra filologii rosyjskiej. W 1970 roku rozpoczęła studia doktoranckie na Wydziale Filologicznym Uniwersytetu Jagiellońskiego, które ukończyła, pisząc rozprawę *Polska rusycystyka historycznoliteracka lat 1918–1939. Orientacje metodologiczne* pod kierunkiem naukowym R. Łuźnego. W 1973 roku została zatrudniona na stanowisku asystenta w Instytucie Filologii Wschodniosłowiańskiej Uniwersytetu Jagiellońskiego.

W instytucie tym przeszła przez wszystkie stopnie awansu naukowego i odpowiadające im stanowiska naukowo-dydaktyczne. W 1976 uzyskała stanowisko adiunkta, zaś w 1988 roku stopień doktora habilitowanego na podstawie monografii *Fiodor Dostojewski. Filozofia człowieka a problemy poetyki*. W 1990 roku otrzymała stanowisko docenta, zaś w 1999 – tytuł profesora nauk humanistycznych na podstawie dorobku naukowego i książki *Literatura wobec zniemolenia totalitarnego. Warłama Szalamowa świadectwo prawdy*, a następnie stanowisko profesora nadzwyczajnego. Już wtedy jej dorobek określany był mianem kulturoznawczego. Na jego podstawie została zaliczona do wąskiego grona kulturoznawców, którzy wraz z politologami utworzyli w 2001 roku najmłodszy na Uniwersytecie Jagiellońskim Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych.

Na macierzystej uczelni pełniła funkcję prodziekana do spraw studenckich na Wydziale Filologicznym, a następnie na nowo utworzonym wydziale – dyrektora Instytutu Rosji i Europy Wschodniej oraz kierownika utworzonej przez nią Katedry Rosyjskiej Kultury Nowożytnej w tym Instytucie.

Odbyła szereg staży naukowych, krajowych i zagranicznych, między innymi w Petersburgu i Jenie. Po 1989 roku, w ramach wymiany naukowej Uniwersytetu Jagiellońskiego, wyjeżdżała jako profesor wizytujący z wykładami do uniwersytetów w Bochum, Kolonii, Padwie, Lille. Od początku pracy na Uniwersytecie Jagiellońskim do chwili obecnej bierze aktywny udział w działalności polskich i międzynarodowych organizacji naukowych. Jest między innymi członkiem Komisji Słowianoznawstwa PAN – Oddział w Krakowie, Komisji Historycznoliterackiej PAN – Oddział w Krakowie, Komisji Kultury Słowian PAU, Polskiego Towarzystwa Kulturoznawczego, Międzynarodowego Komitetu Emigrantologii. Jako kulturoznawca zasiada w Radzie Naukowej Wyższej Szkoły Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu, a także jest członkiem komitetu redakcyjnego „Politei” oraz redaktorem serii naukowej Prace Katedry Rosyjskiej Kultury Nowożytnej w Wydawnictwie Uniwersytetu Jagiellońskiego.

Na dotychczasowy dorobek naukowy profesor A. Rażny składa się ponad 150 prac. Obejmuje on różne formy wypowiedzi naukowej – monografie, rozprawy, artykuły, eseje. Jego uzupełnienie stanowią: skrypt akademicki, recenzje naukowe, biogramy, tłumaczenie tekstów historycznoliterackich i teoretycznych z języka rosyjskiego na polski. Dodatkowy dział dorobku prezentują prace edytorskie – między innymi przypisy i komentarze do wydanego po raz pierwszy w języku polskim w 1982 roku *Dziennika pisarza* Fiodora Dostojewskiego, a także redakcja tomów monograficznych: *Idee konserwatywne w Rosji* (Kraków 2010, WUJ), *Fiodor Dostojewski i problemy kultury* (Kraków 2012, WUJ), *Tożsamość, indywidualizm, wspólnotowość w kulturze rosyjskiej* (Kraków 2014, WUJ) oraz publicystyka popularno-naukowa. Do najważniejszych swoich książek rosjoznawczyni zalicza monografie: *Fiodor Dostojewski. Filozofia człowieka a problemy poetyki* (Kraków 1988, WUJ), *Literatura wobec zniewolenia totalitarnego. Warłama Szalamowa świadectwo prawdy* (Kraków 1999, WUJ), a także współautorstwo tomów: *Studia z dziejów rusycystyki historycznoliterackiej w Polsce* (Wrocław 1976, Ossolineum), *Emigracja i tamizdat. Szkice o współczesnej prozie rosyjskiej* (Kraków 1993, Universitas), *Dać świadectwo prawdzie. Portrety współczesnych pisarzy rosyjskich* (Kraków 1996, Universitas), *Realności i postmoderniści. Portrety współczesnych pisarzy rosyjskich* (Kraków 1997, WUJ), *Wizja człowieka i świata w myśli rosyjskiej* (Kraków 1998, WUJ). Część prac A. Rażny została opublikowana w językach obcych – rosyjskim, francuskim, niemieckim, angielskim – w tym także za granicą, gdzie występowała na międzynarodowych sympozjach i konferencjach, między innymi w Anglii, Niemczech, Włoszech, Austrii, Rosji. Za najbardziej znaczące w jej życiu sympozjum pani profesor uważa to zorganizowane na życzenie Ojca Świętego

Jana Pawła II w lipcu 1996 roku w Castel Gandolfo, zatytułowane *Współczesni Słowianie wobec własnych tradycji i mitów*. Wystąpiła na nim obok dwóch wybitnych przedstawicieli krakowskiej szkoły roszoznawstwa – R. Łuźnego i L. Suchanka, wygłaszając referat *Drogi słowianofilstwa do Rosji XX wieku*. Wydany w trzech językach – polskim, rosyjskim i angielskim – tom materiałów z tej konferencji został wręczony Ojcu Świętemu na dziedzińcu Collegium Maius Uniwersytetu Jagiellońskiego w czasie pielgrzymki papieskiej w 1997 roku. Podobne znaczenie roszoznawczynie przypisuje cyklowi rozpoczętych w 2011 roku w Moskwie corocznych konferencji organizowanych przez Wydział Studiów Międzynarodowych i Politycznych Uniwersytetu Jagiellońskiego oraz Wydział Politologii Państwowego Uniwersytetu Moskiewskiego im. Michaiła Łomonosowa – na przemian w stolicy Rosji i Krakowie – na temat stosunków polsko-rosyjskich oraz towarzyszącego im kontekstu wartości i kultury politycznej. Anna Rażny wystąpiła na trzech z nich, w swych wykładach podejmując rolę wartości chrześcijańskich i budowanego na nich dialogu we wzajemnych relacjach polsko-rosyjskich.

W pracy naukowej jubilatki daje się wyróżnić kilka kręgów problemowych: ideowy, filozoficzny oraz religijno-metafizyczny kontekst kultury rosyjskiej XIX i XX wieku – ze szczególnym uwzględnieniem twórczości Fiodora Dostojewskiego, Lwa Tolstoja, Borysa Pasternaka, Borysa Zajcewa, Aleksandra Sołżenicyna, Warłama Szalamowa; historia idei i ideologii w Rosji – nade wszystko nacjonalizmu, socjalizmu, totalitaryzmu komunistycznego, współczesnego eurazjatyizmu i jego przedstawicieli: Aleksandra Dugina i Aleksandra Panarina; stosunki polsko-rosyjskie w sferze kultury i religii; paradygmat cywilizacyjny Rosja-Zachód.

Ważne miejsce w działalności uniwersyteckiej pani profesor zajęła dydaktyka. Prowadzone z pasją nauczycielską konwersatoria, wykłady, seminaria magisterskie i doktoranckie obejmowały związane ściśle z prowadzonymi przez nią badaniami naukowymi zagadnienia kultury rosyjskiej XIX i XX wieku, rosyjskich idei i ideologii, relacji Rosji z Polską i Zachodem, a także problemów manipulacji i propagandy w komunikacji kulturowej, społecznej i politycznej. Przez kilka lat prowadziła wykłady w Wyższej Szkole Kultury Społecznej i Medialnej w Toruniu. Wypromowała ponad dziewięćdziesięciu magistrów oraz czterech doktorów. Sprawuje opiekę naukową nad kolejnymi doktoratami.

Oprócz pracy naukowej A. Rażny ma na swoim koncie sporo pozycji o charakterze publicystycznym, opublikowanych w takich tytułach jak: „Dziennik Polski”, „Tygodnik Powszechny”, „W Drodze”, „Nasz Dziennik”, „Aspekt Polski”, „Polonia Christiana”, „Idziemy”, „Polityka Narodowa”, „Myśl Polska”, a także w portalu „Konserwatyzm”. Wygłosiła również wiele felietonów w Radiu Maryja. We wszystkich publikacjach na pierwszy plan wysuwane są kwestie patriotyzmu oraz życia politycznego, społecznego i kulturalnego w Polsce po

roku 1989. Zaangażowanie w te kwestie wynika nie tylko z tradycji rodzinnej, ale również z ukierunkowania na dialog, jakie uzyskała na spotkaniach grupy dyskusyjnej pracowników naukowych UJ, powstałej w połowie lat siedemdziesiątych z inicjatywy ówczesnego metropolity krakowskiego – ks. kardynała Karola Wojtyły. Spotkania prowadzone były przez ks. profesora Józefa Tischnera w salce katechetycznej przy kościele św. Marka w Krakowie. Do grupy tej, podobnie jak na słynne spotkania oplatkowe u kardynała Wojtyły, A. Rażny została wprowadzona w 1975 roku przez R. Łużnego. Jej członkowie dyskutowali na temat dialogu nie tylko religijnego, ale również kulturowego i politycznego. Profesor Łużny stawiał wówczas pytanie: „Czy nauka może służyć ewangelizacji?”. Miał na myśli ewangelizację szeroko rozumianą, jako otwarcie na innych, także nieprzyjaciół. Spotkania grupy trwały do 1980 roku. Doświadczenie wyniesione z nich A. Rażny wykorzystała na rzecz powstałej we wrześniu tego roku na Uniwersytecie Jagiellońskim Solidarności, której pierwszym przewodniczącym został R. Łużny. Do wprowadzenia stanu wojennego 13 grudnia 1981 roku pani profesor była członkiem wydziałowej komisji tego nowego związku na Wydziale Filologicznym UJ. Natomiast od wprowadzenia stanu wojennego do ponownego zalegalizowania Solidarności w 1989 roku działała w podziemiu w Tajnej Komisji Zakładowej UJ.

W latach dziewięćdziesiątych podjęła współpracę ze środowiskami konserwatywnymi i narodowymi. Obecnie wspiera działalność patriotyczną swego męża – majora, adwokata Ryszarda Brodowskiego, prezesa Okręgu Małopolska Światowego Związku Żołnierzy Armii Krajowej.

Na pytanie, czym będzie się zajmowała po odejściu z Uniwersytetu Jagiellońskiego, odpowiada:

Będę się zajmowała tym, czego ode mnie wymaga wyższy sens i cel ludzkiego istnienia; jestem do niego w drodze, na której praca naukowa na Uniwersytecie Jagiellońskim, której poświęciłam ponad 40 lat życia, stanowi jeden z ważnych etapów, ale nie jedyny, nie ostatni i nie ostateczny. Jako *homo viator* chciałabym kiedyś powtórzyć za św. Pawłem: „w dobrych zawodach wystąpiłem, bieg ukończyłem, wiary ustrzegłem”.